

บทที่ 4

ทักษะการสอน

การสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น จะเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ และเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องรู้จักวิธีการดำเนินการ การตัดสินใจ การเลือกใช้ และมีทักษะในการสอน เพื่อให้การดำเนินการสอนบรรลุตามเป้าหมายได้

ทักษะการสอนที่จำเป็นของครูเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน ประสบความสำเร็จนั้นประกอบด้วย ผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการวางแผนการสอน จัดเตรียมอุปกรณ์การสอน ดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการสอน และสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เป็นที่สนใจของผู้เรียน ได้ตลอดเวลา มีความสามารถในการควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย แก้ไขความประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเรียน รวมทั้งสามารถประเมินการสอนของตนเองเพื่อนำข้อมูลมาใช้สำหรับการปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

ทักษะการสอนของครูที่นำมาใช้ในชั้นเรียนสำหรับการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆ หรือ เป็นส่วนประกอบในการจัดกิจกรรมการสอนในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสนใจการสอนของครู กระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนนั้น มีอยู่มากมาย ซึ่งจะได้กล่าวในทักษะที่คาดว่าสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการสอนของครูดังนี้

1. ทักษะการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้เรียน จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในระหว่างการเรียนการสอนได้ กิจกรรมต่างๆที่จัดให้แก่ผู้เรียนนั้นอาจจะมีเกมต่างๆที่น่าสนใจ รวมทั้งเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งรวมถึง ความพร้อมของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

บุคลิกภาพของครู วิธีการที่จะส่งเสริม เร้าใจ และเร้าความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน ในระหว่างการเรียนการสอนครูจะสามารถสร้าง บรรยายศาสตร์ในการเรียนที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนสนใจการเรียนได้ดังต่อไปนี้

1. สร้างความสนใจในการเรียนเมื่อเริ่มนบทเรียน

ครูจะต้องมุ่งให้ผู้เรียนสนใจการเรียนตลอดชั่วโมงของการสอน โดยสร้างความสนใจให้แก่นักเรียนตั้งแต่เริ่มต้นสอน การเริ่มต้นสอนด้วยการคุ้น หรือส่งเสียงดังแก่นักเรียน เพื่อเรียกร้องความสนใจนั้น ทำให้นักเรียนหุดงานอื่นๆ และให้ความสนใจเฉพาะเมื่อครูส่งเสียงดังเท่านั้น เมื่อครูหุดส่งเสียงดัง นักเรียนจะไม่สนใจการเรียน เช่นเดิม ครูควรจะเริ่มต้นในลักษณะที่เป็นสัญญาณว่าการเรียนการสอนจะเริ่มต้นแล้ว ครูบาง คนอาจจะเริ่มจากการบอกให้นักเรียนเปิดหนังสือเรียนหน้าที่ต้องการ หรือบอกกล่าวว่าเรา จะเริ่มต้นเรียนกันในเรื่องอะไร หรือจากการถามคำถาม สิ่งต่างๆนี้จะเป็นการบอกให้ผู้เรียนรู้ว่ากิจกรรมการเรียนต่างๆในชั่วโมงที่เหลือได้สิ้นสุดลง และเราจะมาเริ่มกิจกรรมการเรียนใหม่ต่อไป หลังจากนั้นครูควรหุดดูกว่าความสนใจของนักเรียนโดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย และเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป อย่างไรก็ตามในการณ์ที่นักเรียนบางคนยังคงไม่สนใจกิจกรรมการเรียน ครูควรเรียกชื่อนักเรียน หรือใช้คำสั่งสั้นๆเท่านั้น

2. ดำเนินการสอนให้เป็นที่น่าสนใจ

ในระหว่างการสอน ครูควรให้การสอนดำเนินไปเรื่อยๆ ไม่ควรใช้เวลานานเกินไปสำหรับเรื่องเด็กๆน้อยๆ เช่น เมื่อครูถามและรอคำตอบจากนักเรียนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ เปื้อนห่าย หรือขาดความสนใจในการเรียน หรือรอเวลาเมื่อนักเรียนส่งผ่านรูปภาพ หรืออุปกรณ์การสอนอื่นๆไปรอบๆห้องเรียน นักเรียนจะเบื่อหน่ายการเรียนเมื่อต้องรอคำตอบ หรือเมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งตอบผิด ครูจะอธิบายทบทวนอีกโดยใช้เวลานาน ครูควรสรุปคำอธิบายให้สั้น เมื่อเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจบทเรียนแล้ว การถามคำถามก็เช่นเดียวกัน ควรถามในเรื่องสำคัญเท่านั้นๆ และให้ความสำคัญแก่นักเรียนส่วนใหญ่ที่สนใจการเรียน ถ้านักเรียนบางคนไม่เข้าใจบทเรียนครูอาจจะเรียกมาให้ทำงาน หรืออธิบายเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน

3. คุณลักษณะนักเรียนระหว่างการสอน

ครูควรจะได้กิจกรรมที่ต้องเพื่อคุณลักษณะนักเรียนทั้งหมดในระหว่างการสอน ซึ่งจะทำให้นักเรียนยังคงความสนใจในบทเรียน เมื่อรู้ว่ากำลังอยู่ในสายตาของครู ไม่ควรใช้เวลานานเกินไปสำหรับการเขียนบนกระดานดำ หรือใช้สายตาดูเฉพาะนักเรียนที่กำลังบ่นตอบคำถามของครู หรือ ดูในหนังสือเรียนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

4. กระตุ้นความสนใจของนักเรียนเป็นระยะๆ

นักเรียนจะเริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนในสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว หรือในสิ่งที่สามารถคาดเดาได้ล่วงหน้า ดังนั้นในการเรียนการสอน ครูควรจะเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ บ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้คงอยู่ตลอดชั่วโมงการเรียน เช่น การเปลี่ยนน้ำหนักเสียงในการบรรยาย หรือการอธิบาย การแสดงท่าทางประกอบการสอน หรือใช้เทคนิคการสอนอื่นๆ ที่ผู้เรียนไม่สามารถคาดเดาได้ ครูควรใช้เทคนิคการสอนผสมกันในหลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย ร่วมกับการแสดงสาธิต หรือ การจัดกิจกรรมการสอนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การแบ่งกลุ่มการเรียน การถามคำถามเพื่อการอภิปรายหรือการให้นักเรียนช่วยกันเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่ครูตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรอยู่ในขอบเขตของเนื้อเรื่องที่จะสอนด้วย

5. พยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วม

การที่นักเรียนได้มีโอกาสร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน นอกเหนือจาก การแสดงการแสดงสาธิต หรือการอ่านออกเสียงในชั้นเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนใจการเรียน แล้ว ครูควรจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่นักเรียนไม่สามารถคาดเดาได้ เช่นการถามคำถามนักเรียน ครูควรจะตั้งคำถามก่อน เว้นระยะเวลาเล็กน้อยให้นักเรียนได้คิด แล้วจึงเรียกชื่อนักเรียน ให้ตอบคำถามของครู วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนต้องเตรียมคำตอบไว้ในใจเมื่อได้ยินคำถาม เนื่องจากไม่สามารถคาดเดาได้ว่า ครูจะเรียกนักเรียนคนใดให้ตอบคำถามของครู นอกจากนี้การถามคำถามเป็นระยะๆ ในระหว่างการสอน จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนสนใจบทเรียน การถามคำถามมีอยู่หลายลักษณะ เช่นเมื่อนักเรียนตอบคำถามครู่แล้ว ครูอาจจะถามนักเรียนคนอื่นอีกว่า เห็นด้วยหรือไม่กับคำตอบของเพื่อน มีสิ่งใดผิด หรือ จะเพิ่มเติมในเรื่องอะไรอีก การถามคำถามในลักษณะนี้ ครูควรระมัดระวังไม่ให้เป็นการจับผิดนักเรียนที่ไม่สนใจเรียน แต่เป็นการให้นักเรียนรู้สึกท้าทายที่จะตอบคำถามของครู

กระตุ้น เร้าความสนใจของนักเรียน และหลีกเลี่ยงการที่นักเรียนจะสามารถเดาแนวการสอนของครูว่า กิจกรรมการสอนต่อไปจะเป็นในรูปแบบใด การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ครูจะต้องจัดไม่ให้มากหรือน้อยจนเกินไป จึงจะสร้างหรือเร้าความสนใจของนักเรียนได้ อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางคนที่มีอายุสูงกว่านักเรียนอื่นๆ จะสามารถสังเกต การสอนของครู และสามารถเดาการสอนของครูได้ว่า ครูชอบเรียนนักเรียนที่นั่งอยู่แถวหน้า เมื่อเรียนนักเรียนคนหนึ่งตอบแล้ว มักจะไม่เรียนนักเรียนคนเดิมซ้ำให้ตอบคำถามของครู ครูมักจะไม่ทดสอบนักเรียนที่แสดงท่าทีว่าเข้าใจการสอนของครู แบบฝึกหัดที่ครูนำมาใช้บนกระดานคำมักจะเป็นแบบฝึกหัดในหนังสือแบบเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถอ่านได้เอง สิ่งต่างๆเหล่านี้ เมื่อนักเรียนคาดเดาได้จะทำให้นักเรียนไม่สนใจการสอนของครู หรือสนใจอย่าง

6. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละบทเรียนให้พอดีกับความสนใจของนักเรียน

เมื่อนักเรียนแสดงท่าทีว่าไม่สนใจบทเรียนหรือกิจกรรมที่ครูกำลังสอนอยู่ ครูควรรีบรวบคิจกรรมนั้นๆ แล้วเริ่มกิจกรรมการสอนในรูปแบบใหม่ที่จะสามารถสร้าง หรือเร้าความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากระยะเวลาของความสนใจในบทเรียนของนักเรียนค่อนข้างสั้น ในบางครั้งครูอาจจะฝืนความสนใจของนักเรียน เนื่องจากจำเป็นต้องสอนให้ทันเวลาที่กำหนด การกระทำดังกล่าวทำให้นักเรียนเรียนได้อย่างไม่ได้ผลเท่าที่ควร ครูควรจัดเวลาเตรียมการสอน กำหนดกิจกรรม หรือกำหนดระยะเวลาสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

2. ทักษะการนำคำามมาใช้ในการสอน

เมื่อพิจารณาสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนหนึ่งๆ จะพบว่าประกอบด้วยสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนสอนเนื้อหาวิชาโดยการบอกเล่า บรรยาย หรือจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน
2. ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอนไปแล้ว
3. ผู้เรียนตอบคำถาม
4. ผู้สอนมีปฏิกริยาตอบสนองคำตอบที่ได้จากผู้เรียน

ผู้สอนจะสามารถทราบได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนไปนั้น โดยการตั้งคำถาม ซึ่งจะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน และทำให้ผู้สอนทราบว่าการถ่ายทอดความรู้นั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ การสอนในชั้นเรียนนั้นถ้าผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นในเรื่องของกิจกรรมและให้ความรู้เนื้อหาวิชาแต่เพียงอย่างเดียวตลอดเวลาของการสอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ การถามคำถามจะกระตุ้นความคิดของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนสนับสนุนในการเรียน

การถามคำถามของครูเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนตลอดเวลา เนื่องจากต้องใช้ความคิดหาคำตอบที่ถูกต้อง บางครั้งครูอาจจะใช้คำถามเพื่อเป็นการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องที่จะสอนได้ คำถามที่ผู้สอนนิยมใช้ในชั้นเรียนส่วนมากจะเน้นในด้านความรู้ความจำ โดยการถามในเรื่องหรือในสิ่งที่ครูได้สอนไปแล้ว คำถามที่เน้นหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด สามารถวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ได้มีน้อยมาก การที่ครูถามคำถามนักเรียนในชั้นเรียนอาจจะกล่าวได้ว่ามีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
2. ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนในเรื่องที่ได้เรียนไปแล้ว
3. กระตุ้นความสนใจ และความสนใจของผู้เรียน
4. ทดสอบความรู้ของนักเรียนในหัวข้อเรื่องนั้นๆ (Topic)
5. เพื่อให้ทราบข้อมูลของทางด้านวิชาการของนักเรียน
6. เป็นการเริ่มต้นให้นักเรียนคิด เสนอความคิดเห็นและการปรึกษาหารือกัน (Discussion)
7. ให้โอกาสสนับสนุนให้แสดงภูมิปัญญาต่อหน้าเพื่อนในชั้นเรียน
8. เพื่อให้ครูอธิบายปัญหา และข้อสงสัยให้แก่นักเรียน
9. ทบทวนความรู้ ความจำในสิ่งที่ได้เรียนมาแล้ว
10. เมื่อนักเรียนตอบคำถามของครู ได้ถูกต้องจะสร้างความมั่นใจให้แก่นักเรียน
11. ทำให้ครูทราบพฤติกรรมและความสนใจในการเรียนของนักเรียน
12. สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถใช้การคิดในระดับวิเคราะห์ และสังเคราะห์
13. เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

14. ให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย

15. สนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในด้านจิตพิสัย

ประเภทของคำตาม

คำตามมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน การตั้งคำตามขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมายที่จะทดสอบความรู้และความสามารถของผู้เรียน สภาพแวดล้อมของชั้นเรียนรวมทั้งสำเนียง และลักษณะการออกเสียงของผู้สอน อย่างไรก็ตามการถามคำตามจำเป็นจะต้องมีความหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ความรู้ ความจำ	อักษรไทยประดิษฐ์ขึ้นในปี พ.ศ. ใด
ความเข้าใจ	“ต้นน้ำ ลำธาร” หมายถึงอะไร
การนำไปใช้	การตัดต้นไม้มีผลกระทบต่อภูมิอากาศอย่างไร
การวิเคราะห์	อะไรเป็นสาเหตุของการข้ายまい
การสังเคราะห์	มาตรการอะไรที่จะทำให้การศึกษาของประเทศไทยดีขึ้น
การประเมินค่า	การที่ประเทศไทยเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยๆ จะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องอะไรบ้าง

ระดับของคำตามสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. คำตามระดับต่ำ (Low level Question) คำตามประเภทนี้มุ่งให้ผู้เรียนตอบคำตามโดยการใช้ความจำ เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว เป็นคำตามเบื้องต้น เพื่อให้ได้คำตอบ (product) ซึ่งผู้เรียนจะต้องรวมความรู้ต่างๆ แล้ว อาจจะเป็นการตามนำผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียนไปแล้ว คำตามประเภทนี้จะเป็นการตามให้นักเรียน ระบุ อธิบาย บอกชื่อ เลือก จับคู่ ฯลฯ ตัวอย่างของคำตามประเภทนี้คือ

- เมื่อ $3X-12=0$ ค่าของ X จะเท่ากับอะไร ?
- จงบอกคุณสมบัติของสาร
- ใครเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทย ?

2. คำตามระดับกลาง (Intermediate Level Question) คำตามในระดับนี้ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ที่ได้เรียนแล้ว มาเชื่อมความสัมพันธ์ และสรุปเป็นข้อคิดเห็น วิเคราะห์ แปลงเทียบ จดหมายเหตุ แบ่งกลุ่ม หรือแยกความแตกต่าง เพื่อนำมาใช้ในการตอบคำตาม

ในลักษณะของกระบวนการ (Process) ของคำตอบ ลักษณะของคำถาม ตัวอย่างของคำถามประเภทนี้ คือ

- เพราะเหตุใดต้นไม้จึงต้องการแสงแดด ?
- ป่าไม้ และต้นน้ำ ดำรง มีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- สมควร เหรอ มีความเห็นอย่างไร กับ คำตอบของ ยุพา ?

3. คำถามระดับสูง (High - Level Question) คำถามประเภทนี้นักเรียนจะต้องใช้ความคิดในลักษณะของจินตนาการ หรือการมีความคิดสร้างสรรค์ในการตอบคำถามซึ่งอาจจะอยู่ในลักษณะของแนวคิด หรือความคิดเห็น (Opinion) นักเรียนจะสามารถนำความรู้ต่างๆมาประยุกต์ใช้ การประเมินค่า ร่วมกับการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่แนวคิดใหม่ ตัวอย่างของคำถามประเภทนี้คือ

- ถ้าป่าไม้ถูกทำลาย จะมีผลต่อมนุษย์และสัตว์ อย่างไร
- การไม่ออกกำลังกายจะมีผลต่อร่างกาย และชีวิตของเราอย่างไร
- ถ้ามีเนื้อที่ดิน 20 ไร่ จะปลูกบ้าน และจัดให้มีไร่ นา สวนผัก รวมทั้งปลูกผักสวนครัวและบ่อน้ำในบริเวณที่ดินดังกล่าว จะดำเนินการและแบ่งสัดส่วนอย่างไร อธิบายเหตุผลและกำหนดครุปแบบด้วย

ในการตั้งคำถาม ผู้สอนจะต้องวางแผนการตั้งคำถามให้มีความต่อเนื่องกัน และควรระบุคำถามที่จะใช้ไว้ในบันทึกการสอนด้วย ผู้สอนควรจะใช้คำถามในระดับต่ำเพื่อทบทวนความรู้ของผู้เรียนก่อน แล้วจึงใช้คำถามระดับกลางและระดับสูง เพื่อเป็นการพัฒนาความคิดของผู้เรียนในเนื้อเรื่องเดียวกันต่อไป

คำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนตอบ แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. คำถามที่ตรงประเด็น (Convergent Question) เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบสั้นๆ แน่นอนตรงประเด็น ตรงเป้าหมายของคำถาม หรืออาจจะเรียกว่า Direct, Closed Question
2. คำถามที่เปิดกว้าง (Divergent Question) คำถามประเภทนี้จะมีคำตอบมากมาย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ หรือถูกต้องในหลายด้าน และไม่มีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวซึ่งอาจจะเป็นคำตอบที่ผิดก็ได้ แต่เป็นการเสนอหรือการแสดงความคิดเห็น

คำถามทั้งสองประเภทที่กล่าวมานี้ ในบางครั้งการตั้งคำถามแบบใดแบบหนึ่ง ผู้สอนอาจจะได้รับคำตอบกลับมาอีกแบบหนึ่งซึ่งไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้ ดังนั้นผู้สอนจะ

ต้องถามต่อ หรือใช้การถามแนะนำ เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจให้ตรงประเด็น สนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง ให้ลองตอบคำตามอีกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถหาคำตอบที่เหมาะสมได้อย่างไรก็ตามคำตามหั้งสองประเภทที่ผู้สอนใช้อาจจะได้คำตอบที่ไม่ตรงตามความมุ่งหวังในแต่ละประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่สอน แนวทางการอภิปราย รวมทั้งสำเนียงการเน้นเสียง คำ และประโยคที่ใช้ในการตั้งคำถามด้วย

คำตามในระดับกลางและสูง สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. คำตามแนวเวรี่ยนเที่ยบ มุ่งความสนใจของนักเรียนในเรื่องความคลึงกัน ความแตกต่างกัน ซึ่งตัวอย่างของคำตามประเภทนี้ได้แก่
  - งบเปรียบเทียบของสองสิ่งนี้ว่ามีความแตกต่างกันหรือมีความคล้ายคลึงกันอย่างไร
  - งบเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง คำนาม และสรรพนาม
2. คำตามแบบแยกประเภท คำตามประเภทนี้จะมุ่งให้นักเรียนสามารถจัดกลุ่มหรือแบ่งประเภทได้ โดยจัดกลุ่มสิ่งที่มีลักษณะร่วมกันเข้าเป็นประเภท หรือกลุ่มเดียวกัน ตัวอย่างของคำตามประเภทนี้คือ
  - สิ่งของต่างๆ เหล่านี้ สิ่งใดที่สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ เพราะเหตุใด
  - อะไรเป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งทำให้สามารถจัดเข้ากลุ่มดังกล่าวได้
3. คำตามให้นักเรียนสรุป เป็นการถามให้นักเรียนสรุปข้อคิดเห็นจากสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว ซึ่งนักเรียนจะต้องมีความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งได้เรียนมาแล้ว นำมาสรุปในลักษณะของแนวคิด หลักการ ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของตนเอง ตัวอย่างของคำตามประเภทนี้
  - จากตัวอย่าง ให้นักเรียนสรุปกฎ หรือรูปแบบของ Present Tense
  - จากประสบการณ์ และสิ่งที่ได้ศึกษามาให้นักเรียนสรุปความหมายของ ทรัพยากรธรรมชาติ
4. คำตามให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ ลักษณะของคำตามแบบนี้มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำหลักการ หรือทฤษฎีที่ได้เรียนไปแล้ว นำมาปรับใช้ในรายละเอียดเพื่อเป็นการตอบคำของครู ตัวอย่างของคำตามประเภทนี้คือ

- จากการที่ต้นไม้ต้องการแสงแดดในการปูรุงอาหาร ถ้านำต้นไม้มาไว้ในบ้านเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ต้นไม้จะมีลักษณะอย่างไร
- จากสภาพความเป็นจริงปัจจุบัน มลภาวะในกรุงเทพฯที่เป็นอันตรายเกิดจากอะไรบ้าง

5. คำถ้ามให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ข้อมูลของ เป็นการถ้ามให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์สิ่งที่แตกต่างไปจากความเป็นจริง หรือสิ่งที่ต่างจากความคิดเห็นของคนทั่วๆไป โดยเน้นความแตกต่าง หรือสิ่งที่บกพร่อง ตัวอย่างของคำถ้ามประเภทนี้คือ

- จำกัดขอบของสมชาย ยังขาดข้อความอะไรอีก
- เพราะเหตุใดประเทศไทยมีความเจริญด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้าน

6. คำถ้ามเพื่อให้หาข้อมูลเพิ่มเติม ลักษณะของคำถ้ามจะเป็นการให้นักเรียนต้องหาข้อมูลต่างๆ หรือใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้ว นำมาตอบเพื่อสนับสนุนคำถ้ามนั้นๆ ตัวอย่างเช่น

- การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 นั้น นอกจากคนไทยขาดความสามัคคีแล้ว ยังมีสาเหตุใดอีก
- เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของเราเป็นที่นิยมมากขึ้น เราควรปรับปรุงในเรื่องใดเพิ่มขึ้นอีก

7. คำถ้ามเชิงนวนธรรม ลักษณะของคำถ้ามมุ่งให้ผู้เรียนสามารถระบุรูปแบบของสิ่งที่มีอยู่แล้ว นำมาใช้ในสถานะการณ์ปัจจุบัน โดยการเปรียบเทียบ หรือเป็นการประมวลความรู้เดินนำมารอบในสถานการณ์ใหม่ เพื่อเป็นการแก้ปัญหา หรือการสร้างรูปแบบใหม่ ตัวอย่างของคำถ้ามประเภทนี้คือ

- คำถามที่ว่า “เราควรปรับวิถีการดำเนินชีวิตของเราให้มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงนั้น” สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร
- เมื่อท่านต้องการสร้างเมืองหลวงใหม่ จะเลือกทำแล้ว หรือสถานที่ประเภทใดจะเหมาะสม

8. คำถ้ามเชิงวิเคราะห์ในการคาดการณ์ล่วงหน้า เป็นการถ้ามความคิดเห็นของนักเรียนในการคาดการณ์ล่วงหน้าเมื่ออยู่ในสถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งผู้เรียนจะต้องนำความรู้ประสบการณ์มาใช้เพื่อให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในแนวทางที่มีเหตุผล ตัวอย่างของคำถ้ามประเภทนี้คือ

- ท่านคิดว่าจะได้ประโยชน์อะไรจากการเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้
- ท่านจะเสนอข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในเรื่องอะไรบ้างเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาในประเทศเราประสบความสำเร็จ

แนวทางในการสร้างคำถ้า

ผู้สอนจะต้องสามารถสร้างคำถ้าเพื่อนำมาใช้ในชั้นเรียนร่วมกับการดำเนินการสอน หรือเป็นการใช้เพื่อทดสอบความรู้ของผู้เรียน ได้ ซึ่งคำถ้าที่ดีจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. คำถ้าจะต้องชัดเจน และไม่ใช้คำที่ฟุ่มเฟือย
2. คำถ้าจะต้องนำมาใช้เพื่อกระตุ้นความคิดของผู้เรียนในการตอบคำถ้า
3. “ไม่ควรใช้คำถ้านำโดยมีตัวคำตอบอยู่ในคำถ้านั้น
4. “ไม่ควรเป็นคำถ้าที่ต้องการคำตอบในลักษณะ ถูก หรือ ผิด
5. คำถ้าจะต้องเป็นแนวทางให้นักเรียนสามารถพัฒนาแนวคิดของตนเอง ได้

แนวทางในการใช้คำถ้า

1. ผู้สอนควรสร้างคำถ้าที่ตรงตามความต้องการ และเปลี่ยนคำตอบที่ต้องการในบันทึกการสอนด้วย

2. ประเมินคำถ้านี้ในด้านความชัดเจนของคำถ้า ระดับของคำถ้า และจุดประสงค์

3. ถามคำถ้าก่อน เว้นระยะเวลาให้นักเรียนคิดหาคำตอบ แล้วจึงเรียกให้นักเรียนตอบคำถ้าของครู

4. ถ้าคำตอบที่ได้เป็นเพียงบางส่วนที่ต้องการ ควรถามคำถ้าต่อ หรือขยายความเข้าใจของคำถ้าให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ได้คำตอบเพิ่มเติม

5. พยายามถามคำถ้าให้ทั่วถึง ไม่ควรถามเฉพาะนักเรียนบางคน หรือนักเรียนที่ครุติดว่าจะสามารถตอบคำถ้าของครูได้

6. แสดงการยอมรับเมื่อได้คำตอบที่ดี หรือคำตอบที่ถูกต้อง

7. เมื่อนักเรียนตอบคำถ้าครู่ไม่ได้ หรือตอบไม่ถูกต้อง พยายามเปลี่ยนคำพูดที่ใช้ในคำถ้าใหม่เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถตอบคำถ้าได้ ผู้สอนควรเสริมกำลังใจให้แก่นักเรียนในกรณีที่นักเรียนอาจจะตอบคำถ้าของครูได้บางส่วน รวมทั้งสนใจใส่คำตอบของนักเรียน แม้ว่าจะเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ถูกต้องบางส่วน หรือไม่ถูกต้องเลย

8. เมื่อนักเรียนไม่ยอมรับคำตอบของเพื่อนนักเรียนหรือของครูว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ไม่ควรบังคับให้นักเรียนยอมรับ ควรใช้เหตุผลให้ผู้เรียนได้คิด และฟัง ซึ่งส่วนใหญ่คำถามดังกล่าวจะเป็นการใช้คำถามในระดับสูง

การที่ครูมีทักษะในการใช้คำถาม และนำมาใช้ในชั้นเรียน ทำให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพด้วย การสอนโดยไม่ใช้คำถามเลย จะไม่กระตุ้น และก่อให้เกิดความรู้ หรือความคิดแก่นักเรียนได้ การถามคำตามควรจะเป็นคำถามที่ถามความรู้ความจำของนักเรียน บ้างเป็นส่วนน้อย และคำถามที่ต้องการให้นักเรียนใช้ความคิด หรือประสบการณ์ หรือนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว นำมาประยุกต์เพื่อตอบคำถามของครู ในบางครั้ง การถามคำตามเพื่อส่งเสริมความรู้ความจำของนักเรียน ก็เป็นประโยชน์ เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คำถามของครูจะต้องชัดเจน มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและครูจะต้องเข้าใจลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนในการตอบคำถาม และให้เวลาแก่ผู้เรียนในการคิด เพื่อตอบคำถามด้วย

3. ทักษะการสอนให้ผู้เรียนคิด

ผู้สอนสามารถกระตุ้น หรือฝึกให้ผู้เรียนสามารถใช้ความคิดในระหว่างการเรียน การสอนได้ โดยจะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้ว่า ควรจะคิดอะไร คิดอย่างไร และจะคิดโดยใช้ข้อมูลอะไรเป็นแนวทาง ซึ่งแนวทางปฏิบัติของครูที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็นมีคั่งต่อไปนี้

1. ผู้สอนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการคิด พูด หรืออภิਆกแนวทางวิธีการคิดให้ผู้เรียนฟังเกี่ยวกับปัญหาต่างๆที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการคิด วิเคราะห์อย่างถูกต้อง และมีเหตุผล เนื่องจากผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจและเรียนรู้ว่า ผู้สอนคิดแก่ปัญหาเหล่านั้น ได้อย่างไร และมีเหตุผลอย่างไร

2. ผู้สอนจะต้องมุ่ง และฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิด รวมทั้งมีแนวคิดในทิศทางที่ถูกต้อง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดได้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการกำหนดคำถาม ตามให้ครอบคลุม และตรงประเด็นในเรื่องที่ต้องการคิด รวมทั้งมอบหมายงานที่เหมาะสม ไม่ยากจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเห็นว่าไม่สามารถทำได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่าง การสอนแบบอภิปราย

3. การให้เวลาสำหรับการคิดแก่ผู้เรียนก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านการคิดได้ ทั้งนี้ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้เวลาในการรวมรวมประสบการณ์ ทบทวนความรู้เพื่อที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

4. การให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการเรียนให้มากที่สุด ไม่ควรให้นักเรียนเพียง 2-3 คน หรือจำนวนน้อยเสนอกำเนิดเห็นเท่านั้น ในการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการคิด ผู้สอนอาจจะเตรียมคำถามให้ผู้เรียนไว้คิดล่วงหน้า หรือให้เวลาสำหรับผู้เรียนได้ร่วมกลุ่มกับเพื่อนๆเพื่อคิดตอบปัญหาที่ผู้สอนกำหนดให้

5. ผู้สอนควรจัดเตรียมเอกสารต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา และค้นคว้า ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจ สามารถที่จะคิด วิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล และตอบคำถามของผู้สอน โดยใช้ข้อมูลต่างๆ ที่ได้ศึกษามา

การจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักคิดด้วยตนเอง มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่ม ในการอภิปราย หรือเมื่อจัดให้ผู้เรียนมีการปรึกษาหารือกัน เมื่อผู้สอนถามคำถาม ผู้เรียนบางคนอาจจะไม่ยกมือตอบคำถามทั้งที่สามารถคิดหรือตอบคำถามของครูได้ เนื่องจากเหตุผลบางประการของตนเอง ดังนั้นในบางครั้งผู้สอนควรเรียกชื่อให้ผู้เรียนตอบคำถาม หรือให้ผู้เรียนตอบคำถามโดยการกำหนดแบบสุ่ม เช่น คนที่ 5 ของรายชื่อ หรือ คนที่ 3 ของแตร์ ซึ่งผู้สอนอาจจะเตรียมคำถามให้ผู้เรียนได้ศึกษาเป็นกลุ่มไว้ล่วงหน้า และให้ผู้เรียนนำมารอทันในชั้นเรียนก็ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้น มีความร่วมมือกันทำงาน และทำให้การเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้ ความสามารถ หรือทักษะในการคิดของผู้เรียนสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. ทักษะในการรวมและสรุปข้อมูล ซึ่งผู้เรียนจะสามารถรวมข้อมูลต่างๆ ได้จากการสังเกต พิจารณาเลือกข้อมูลที่ตรงประเด็นจากแหล่งความรู้ต่างๆ สะสมและประเมินข้อมูลต่างๆ ได้ รวมทั้งสามารถรวมข้อมูลได้จากการสันทนา และการอ่าน

2. มีทักษะในการคิด โดยการใช้สติปัญญา ผู้เรียนจะสามารถเปรียบเทียบและแยกความแตกต่างของสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งรวมถึงแนวคิด เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยสามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่ม หรือเป็นพากได้ รวมทั้งสรุป และเข้าใจนัยสำคัญของเหตุการณ์ ตลอดจนสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างมีเหตุผลจากเหตุการณ์ต่างๆ

3. มีทักษะในการตัดสินใจได้อย่างเหตุผล ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถพิจารณาข้อมูลต่างๆ ได้ในหลายด้านและพิจารณาผลที่จะตามมาของข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งความสามารถในการตัดสินใจจะต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของประชาธิปไตย และความถูกต้อง ตลอดจนสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางของการตัดสินใจนั้น

4. มีทักษะการคิดในแง่มุมอื่นนอกเหนือจากตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถคิดหรือมองความคิดเห็นของผู้อื่นในแง่มุมต่างๆ ด้วย มีความเข้าใจตนเองในด้านความเชื่อถือ ความเชื่อมั่น ความสามารถ และสามารถเข้าใจว่าสิ่งเหล่านั้นของตนเอง จะมีผล และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ในแนวคิดใดบ้าง

4. ทักษะการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายของครูสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ ประกอบด้วย การสื่อความหมายโดยใช้คำพูด และการสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูด

1. การสื่อความหมายโดยใช้คำพูด

การสื่อความหมายของครูโดยทั่วไปแล้วจะใช้คำพูดเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย นำเสียงหนัก-เบา สูง-ต่ำ จังหวะในการพูด ช้า-เร็ว รวมทั้งแนวทางการพูด หรือการอธิบาย ที่เร้าความสนใจของผู้ฟัง แสดงความรู้สึก หรืออธิบายได้อย่างเข้าใจชัดเจน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ คำพูดต่างๆ ที่ครูรู้จักเดือกใช้เพื่อนำมาสื่อความหมายให้นักเรียนสนใจ การเรียน เข้าใจเนื้อหาวิชา และเกิดการเรียนรู้ ความสามารถในการสื่อความหมายของครู มีส่วนทำให้ครูสามารถประสบความสำเร็จในการสอนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการที่ครูสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้อย่างเหมาะสม สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้รับได้ รวมทั้งสามารถพูดเน้นในเรื่องที่สำคัญของบทเรียน นักเรียนจะสามารถจำได้ดีเมื่อครู่ยามหรือเน้นในเนื้อหาวิชาช่วงเวลา ก่อน หรือท้ายของ การเรียนด้วยนำเสียงที่แสดงความรู้สึกจริงจัง ซึ่งครูจำเป็นต้อง พัฒนาทักษะการสื่อความหมายโดยใช้คำพูดในแนวทางต่อไปนี้

1) พูดคุยกับนักเรียนทั้งชั้น ได้ยินชัดเจน แต่ไม่ดังในลักษณะที่เป็นการรบกวนความรู้สึกของผู้ฟัง

2) มีความชัดเจน โดยใช้คำพูด และประโยชน์ที่จำกัด เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน ไม่ควรใช้ประโยชน์ที่จำกัด หรือเป็นประโยชน์ที่ไม่สมบูรณ์ หรือคำพูดทางวิชาการที่เกินความเข้าใจของผู้เรียน

3) เป้าอุปนัยแปลงระดับนำ้เสียงหรือความเข้มของเสียงในระหว่างการพูดหรือการสอนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนตื่นตัวหรือสนใจ ไม่ควรใช้น้ำเสียงระดับเดียวตลอดชั่วโมงของการสอน

4) ใน การพูดสื่อความหมายหรือการสอน ควรใช้ข้อความ หรือประโยคที่ถูกต้อง ไม่ควรใช้คำแสง หรือคำที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์

5) ในระหว่างการพูดควรแสดงกริยาที่สุภาพ หลีกเลี่ยงการแสดงอาการ กริยาที่จะรบกวนการฟังของผู้ฟัง เช่น การยื้อก้ม พยักหน้า หรือส่งเสียงในลำคอ และอื่นๆซึ่งเป็นแสดงกริยาที่ไม่สุภาพ

2. การสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูด

ในการสื่อความหมายนั้นบางครั้งจะไม่ใช้คำพูดแต่เพียงอย่างเดียว การสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูดจะสามารถย้ำ เน้น หรือส่งเสริมความเข้าใจของคำพูดได้ รวมทั้งสามารถสื่อความรู้สึก ความพึงพอใจ หรือการไม่ชอบให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ การสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูดสามารถกระทำได้โดยการแสดงออกทางสีหน้า ลักษณะท่าทาง การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกาย หรือการใช้มือสัมผัส ซึ่งผู้เรียนจะสามารถเข้าใจการแสดงลักษณะท่าทางของครูในห้องเรียนได้ เช่น การพยักหน้า การบ่นด้วย การโน้มนิء และอื่นๆ ถึงแม่ว่าครูจะกระทำไปโดยไม่ตั้งใจก็ตาม ในบางครั้งการสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูดของครูต่อนักเรียน สามารถทำให้นักเรียนไม่กล้าตอบคำถามของครู หรือปิดกัน การแสดงออกในด้านสติปัญญา และความสามารถของนักเรียนได้ ในทางตรงกันข้าม ครูสามารถสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูด แต่แสดงออกให้นักเรียนทราบว่ามีความเชื่อในความสามารถ เข้าใจ และเชื่อมั่นว่านักเรียนจะสามารถทำได้สำเร็จ สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในด้านความสามารถของตนเอง การสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูดอาจจะกล่าวได้ว่ามีดังต่อไปนี้

1) การใช้สายตา จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าครูให้ความสนใจทั้งๆที่กำลังพูด หรือกำลังอธิบาย ดังนั้นในการบรรยาย ผู้พูดควรจะมองครู่ที่ผู้ฟังมากกว่ามองที่เอกสารบรรยาย กระดานดำ หรือวัตถุใดๆก็ได้ที่อยู่ในห้อง แต่ควรจะการดูสายตาไปยังผู้ฟังให้ทั่วถึงกัน

2) การแสดงสีหน้า จะสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นการเสริมการสื่อความหมายที่ใช้คำพูดได้ ไม่ควรแสดงสีหน้าที่น่าเบื่อหน่าย หรือมองอย่างเลื่อนลอย แต่ควรแสดงสีหน้าที่ทำให้ผู้อื่นเห็นความสนใจ หรือการเอาใจใส่

3) การเคลื่อนไหวโดยการเดินไปรอบๆห้อง เพื่อสนับสนุนการพูดหรือการสื่อความหมายกับนักเรียน และแสดงการเอาใจใส่นักเรียนในการเรียนเป็นรายบุคคล หรือในลักษณะกลุ่มการเรียนซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากครู ซึ่งครูอาจจะเดินไปที่กระดานคำใช้อุปกรณ์การสอน และใช้สายตาสำรวจความสนใจของนักเรียนในเวลาเดียวกัน

4) การแสดงกริยา หรือเคลื่อนไหวบางส่วนของร่างกายจะสามารถเสริมความเข้าใจในการเรียนของนักเรียนได้ เช่นการพยักหน้า หรือการยกมือแสดงการยอมรับคำตอบของนักเรียน จะสามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียนได้ ครูไม่ควรแสดงกริยาที่ไม่เหมาะสม เช่น เคาะคินสองกันโต๊ะ แกว่งแขนไปมา หรือยกมือขึ้นเสยผมในระหว่างการสอน

5) ครูอาจจะหยุดการสอน หรือ “เงียบ” ลงชั่วขณะ เพื่อสร้างความสนใจ หรือเพื่อให้เวลาอ่านนักเรียนได้คิด

อย่างไรก็ตามการสื่อความหมายโดยใช้คำพูด หรือไม่ใช้คำพูดจะต้องสอดคล้องซึ่งกันและกัน มีความหมายอย่างเดียวกัน ซึ่งผู้สื่อความหมาย และผู้รับ มีความเข้าใจตรงกันในกรณีที่ผู้สื่อความหมาย ใช้คำพูด และสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูดที่ไม่สอดคล้องกัน และไม่ตรวจสอบความถูกต้องก่อน สามารถทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน มีความขัดแย้งเกิดความโกรธ ไม่ไว้ใจซึ่งกันและกันได้ เช่น เมื่อตกลงกับเพื่อนว่าจะพบกันอีกวัยในครึ่งชั่วโมงข้างหน้า แต่ต่างคนเดินไปอยู่กันคนละมุมของตึก ซึ่งจะทำให้แต่ละคนเริ่มรู้สึกโกรธและไม่เข้าใจกันได้

5. ทักษะการเสริมกำลังใจ

การเสริมกำลังใจ (reinforcement) หรือการให้รางวัลแก่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ เป็นที่พอใจของผู้สอนนั้น เป็นที่ยอมรับกันมานาน และเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับครู ซึ่งจะทำให้การสอนประสบความสำเร็จได้ โดยที่จะต้องใช้อย่างเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนทำให้ไม่มีความหมาย

การเสริมกำลังใจผู้เรียนในชั้นเรียน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1. การเสริมกำลังใจในทางบวก (Positive reinforcement) เมื่อผู้สอนให้รางวัลเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียน ทำกิจกรรม หรือประพฤติ และปฏิบัติตามที่ต้องการ รางวัลที่ให้อาจจะมีหลายประเภท เช่น การให้คะแนน จัดให้มีเวลาว่างสำหรับการทำางานส่วนตัวเพิ่ม

มากขึ้น กล่าวค่ายกย่องต่อหน้าเพื่อนนักเรียนด้วยกัน หรือยกย่อให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าชั้นเรียน และอื่นๆ การเสริมกำลังใจผู้เรียนในลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้สอนจะต้องมีประสบการณ์ เข้าใจผู้เรียน และวิเคราะห์ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย ซึ่งในบางครั้งการยกย่อง หรือการให้รางวัลบางอย่างอาจจะไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้เรียนบางคนก็ได้

2. การเสริมกำลังใจในทางลบ (Negative reinforcement) หมายถึงการทำให้ผู้เรียนอยู่ในสถานะที่ผู้เรียนไม่ต้องการจะเป็น หรือไม่พึงประสงค์ และเมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น หรือปรับความประพฤติแล้ว ก็จะอนุญาตให้หลุดพ้นจากสถานการณ์นั้นได้ เช่น ให้นักเรียนนั่งทำการบ้านคนเดียวในชั้นเรียนให้เสร็จก่อน เมื่อเสร็จแล้วจึงจะสามารถออกไปเล่นกับเพื่อนๆ ได้ หรือให้นักเรียนที่ไม่สนใจการเรียนและรบกวนเพื่อนนักเรียนด้วยกัน อกกันนั่งที่มุมห้องหน้าชั้นเรียน จนเห็นว่ามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น จึงอนุญาตให้กลับไปนั่งที่เดิมได้ การเสริมกำลังใจในทางลบประเภทนี้จะเป็นการควบคุมความประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน แตกต่างจากการลงโทษ ซึ่งไม่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแก้ตัวในพฤติกรรมของตนเอง

การเสริมกำลังใจผู้เรียนมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งผู้สอนจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ระดับชั้นของผู้เรียน ความแตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน และลักษณะของผู้สอนด้วย ประเภทของการเสริมกำลังใจผู้เรียนมีดังนี้

1. การเสริมกำลังใจด้วยการกล่าวชมเชย ผู้สอนจะนำมาใช้เมื่อเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน ในการตอบคำถามของครู หรือทำกิจกรรมต่างๆ โดยการกล่าวคำชมเชยเล็กๆ น้อยๆ เช่น ดี ดีมาก ถูกต้อง เปี่ยม ฯลฯ ซึ่งผู้สอนควรจะระวังไม่ใช้ให้มากจนหมดความหมาย ซึ่งถ้านักเรียนทุกคนในชั้นเรียนได้รับคำชมเชย หรือได้รับการยกย่องทั้งหมด คำชมเชยนั้นก็จะไม่มีความหมายต่อไปได้ การเสริมกำลังใจด้วยคำพูดนั้น นอกเหนือจากการที่ผู้เรียน ตอบคำถามหรือทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ผู้สอนมอบหมายแล้ว สามารถนำมาใช้ได้เมื่อผู้เรียนเสนอ แนวความคิดเห็นที่ดี มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือในกลุ่มของตนเองซึ่งจะเสริมกำลังใจให้ผู้เรียนมีความมั่นใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือในกลุ่มเพิ่มมากขึ้น

2. การเสริมกำลังใจโดยไม่ใช้คำพูด โดยที่ครูจะแสดงกิริยาท่าทางเพื่อยอมรับตอบรับคำตอบ หรือการทำกิจกรรมของผู้เรียน ทั้งนี้ อาจจะใช้สายตา การพยักหน้า ยิ้มรับคำตอบ หรือกิริยาท่าทางอื่นๆ ที่ดูสุภาพ และเหมาะสม ผู้สอนไม่ควรมองข้ามการเสริมกำลังใจผู้เรียนโดยการแสดงกิริยาท่าทาง เนื่องจากในบางครั้งผู้เรียนจะให้ความสำคัญและยอมรับมากกว่าการใช้คำพูด

3. เสริมกำลังใจโดยการยกย่อง หรือการชุมเชยเพื่อนักเรียนร่วมชั้นเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เรียนคนอื่นๆ จะสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนที่ได้รับการยกย่องจากผู้สอน และพร้อมที่จะประพฤติ หรือมีพฤติกรรมตามแบบอย่างเพื่อให้ได้รับการยกย่องจากผู้สอนบ้าง เช่นเมื่อครูกล่าวชมเชยพฤติกรรมของนักเรียนคนหนึ่ง นักเรียนคนอื่นบางคนอาจสนใจและประพฤติ หรือปฏิบัติในลักษณะของพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อที่จะให้ได้รับการชุมเชยจากผู้สอนบ้าง ตัวอย่างของการกล่าวชมเชยของครูซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้นักเรียนคนอื่นสนใจและประพฤติตามมีดังนี้

“ สมศรีเชือเบียนรายงานได้ดีมาก มีเนื้อหาสาระครบถ้วน สะอาด ตัวอักษรเป็นระเบียบและอ่านง่าย ”

“ สมชายส่งการบ้านได้ตรงตามเวลาที่ครูกำหนดทุกครั้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก น่าชมเชย ”

“ กลุ่มที่ 4 ซึ่งมีกานดาเป็นหัวหน้ากลุ่ม ทำให้ทุกคนในกลุ่มร่วมงานกันดี และส่งรายงานกลุ่มได้ครบถ้วนมาก ”

การเสริมกำลังใจโดยครูกล่าวชมเชยเพื่อให้ผู้อื่นประพฤติตามนั้น สามารถนำมาใช้ได้ผลเป็นอย่างดี สำหรับพฤติกรรมที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนดูเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องเลือกใช้คำพูดกล่าวชมเชยพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะสามารถกระตุ้น ให้กำลังใจสนับสนุนให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และละทิ้งพฤติกรรมที่ไม่ดีได้

4. การกล่าวเสริมกำลังใจผู้เรียนก่อนที่จะให้ผู้เรียนทำกิจกรรม การเสริมกำลังใจนั้นส่วนมากจะนิยมใช้เมื่อผู้เรียนสามารถตอบคำถามของครู หรือทำกิจกรรมตามที่ครูมอบหมายได้เสร็จสิ้นลง แต่ในบางครั้งการกล่าวชมเชย หรือเสริมกำลังใจผู้เรียนก่อนที่ผู้เรียนจะตอบคำถาม หรือทำกิจกรรม ก็จะสามารถสนับสนุนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนได้ และแสดงให้เห็นว่า การมีพฤติกรรมที่ดีของผู้

เรียนที่ผ่านมา ผู้สอนยังคงสนใจ และเอาใจใส่ ตัวอย่างเช่น “ ครูคิดว่า jinca กองตอบคำถ้ามข้อนี้ได้ เพราะ Jinca ได้ทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างละเอียด และส่งครูมาเมื่อเดือนที่แล้ว ” หรือ “ ชาติชายได้ศึกษาเรื่องนี้มาอย่างดีแล้วเมื่ออาทิตย์ก่อน ครูคิดว่าคงช่วยเสริมคำตอบให้สมพงษ์ได้ ”

5. การกล่าวเสริมกำลังใจในส่วนที่ผู้เรียนทำถูกต้อง ในบางครั้งผู้เรียนจะตอบคำถาม หรือทำกิจกรรมที่ผู้สอนมอบให้ได้แต่ไม่ถูกต้องทั้งหมด การกล่าวชมเชยในส่วนที่ผู้เรียนทำถูกต้อง ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการที่ถูกต้อง หรือความพยายามที่จะทำให้ถูกต้องก็ได้ จะสามารถเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะตอบคำถามของครูในครั้งต่อไป รูปแบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน กล้าคิด กล้าทำมากขึ้น และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียนได้ ตัวอย่างการเสริมกำลังใจในลักษณะนี้คือ “ ถึงแม้ว่าสินีจะทำเลขข้อนี้บนกระดาษคำให้คำตอบที่ไม่ถูกต้อง แต่วิธีการคิดคำนวณ ถูกต้อง และคุ้มมากที่เดียว ” หรือ “ ดีมาก ที่สุมชายตอบได้ถูกต้องในส่วนของมลภาวะทางอากาศ แต่ยังขาดในส่วนของมลภาวะทางน้ำอีกด้วยน้อຍ ”

ช่วงเวลา และความบ่อยครั้งในการกล่าวเสริมกำลังใจผู้เรียนมีผลที่จะสนับสนุน หรือกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ได้ เช่นกัน ผู้สอนควรกล่าวเสริมกำลังใจผู้เรียนในระยะเริ่มต้นที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และกล่าวต่อไปเป็นระยะๆ โดยทึ่งช่วงระยะเวลาให้เหมาะสม นอกเหนือจากการชุมชนเชยด้วยว่าจะเพื่อเสริมกำลังใจผู้เรียน แล้ว การให้รางวัลหรือของเล็กๆน้อยที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เช่น วุฒิบัตร เหรียญแสดงความสามารถ รูปดาว และอื่นๆ สามารถนำมาใช้เสริมกำลังผู้เรียน ได้เป็นอย่างดีในทุกระดับชั้นเรียน อย่างไรก็ตามผู้สอนควรใช้วิธีการเสริมกำลังใจผู้เรียนด้วยความระมัดระวัง ด้วย ซึ่งในบางครั้งอาจจะทำให้เกิดอุปสรรคในการเรียน ได้ ข้อควรระวังในการเสริมกำลังใจผู้เรียนมีดังต่อไปนี้

1. การเสริมกำลังใจผู้เรียนด้วยวิธีเดียวโดยตลอด ซึ่งเป็นการใช้มากเกินไป ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่า และความสำคัญของการใช้

2. กล่าวชมเชยผู้เรียน หรือใช้การเสริมกำลังใจอย่างพร่ำเพรื่อ แม้กระหึ่งการตอบคำถ้าของผู้เรียนที่ไม่ถูกต้องก็ยังได้รับการชุมชนเชย หรือผู้เรียนส่วนใหญ่ในชั้นเรียน ได้รับการกล่าวชมเชยจากผู้สอนเกือบทุกคน ทำให้การเสริมกำลังใจของผู้สอนเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนคุ้นไม่มีความหมาย

3. ผู้สอนควรระมัดระวังในการกล่าวชุมชนเพื่อเสริมกำลังใจให้แก่ผู้เรียนที่เรียนดีในชั้นเรียน เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้มักได้รับการยกย่องจากครูและเพื่อนๆอยู่เสมอ ซึ่งทำให้นักเรียนที่เรียนดีบางคนต้องการตอบคำชมของครู หรือทำกิจกรรม เพื่อต้องการแสดงตนเองว่าเก่งสมควร ได้รับการยื่งอยู่เสมอ

4. การกล่าวเสริมกำลังใจผู้เรียนเริ่มเกินไป บางครั้งทำให้ผู้เรียนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ครบถ้วนตามที่ต้องการ และอาจรบกวนการเสนอความคิดเห็นระหว่างนักเรียนด้วยกันในการประชุมหารือ เนื่องจากต้องหันกลับมาสนใจการกล่าวชุม หรือการยกย่อง เพื่อเสริมกำลังใจของเพื่อนคนอื่นจากผู้สอน

5. การเสริมกำลังใจผู้เรียนด้วยว่าจ้าง หรือของรางวัล จะทำให้ผู้เรียนสนใจและเคยชินที่จะทำงานเพื่อรับรางวัล ของตอบแทน และอื่นๆ ซึ่งเป็นการเสริมกำลังใจภายนอก (extrinsic motivation) มากกว่าการเสริมกำลังใจที่เกิดจากภายใน(intrinsic motivation) หรือความต้องการของผู้เรียนเอง

ผู้สอนควรเข้าใจ และระมัดระวังในการเสริมกำลังใจผู้เรียน โดยใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้มากเกินไปจะเป็นการทำให้ผู้เรียนเข้าใจความสามารถของตนเองผิดพลาดได้ และการเสริมกำลังใจของผู้สอนจะมีคุณค่าอย่างในบางครั้งผู้เรียนบางคนอาจจะสามารถเรียนได้ดี และมีพฤติกรรมในการเรียนที่ดีขึ้นถ้าได้รับการสนับสนุน หรือการกระตุ้นให้สนใจการเรียนด้วยบทเรียน หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจของผู้สอนก็ได้

6. ทักษะการกระตุ้นความสนใจ

ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียน ผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียน รวมทั้งสร้างความมั่นใจว่าการเรียนนั้นไม่ยากจนเกินไปนัก ผู้เรียนสามารถเรียนได้ถ้าเพิ่มความพยายามอีกเล็กน้อย นอกจากนี้ การที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ จะสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน แนวทางการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนซึ่งผู้สอนควรจะได้นำมาพิจารณาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

1) ผู้เรียนจะสนใจการเรียนถ้าเห็นว่าจุดประสงค์ของการเรียนนั้นผู้เรียนสามารถเรียนได้ไม่ยากจนเกินไปนัก ตรงตามความสนใจ และในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เรียนเห็นว่า

การเรียนนั้นค่อนข้างยากเกินความสามารถของตนเอง และไม่น่าสนใจ จะทำให้เบื่อหน่ายต่อการเรียนได้

2) ควรส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกัน ในลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มากกว่าการแข่งขันกันในด้านคะแนนเป็นรายบุคคล การเรียนร่วมกันและช่วยเหลือกันจะทำให้ผู้เรียนสามารถร่วมกันคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีความรับผิดชอบ ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ดี และถูกต้อง

3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลายรูปแบบและหลากหลาย โดยใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น จัดให้มีเกม การสาธิต หรือการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะสามารถกระตุ้นและเร้าความสนใจผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนจะเริ่มไม่สนใจ การเรียนอีกเมื่อผู้สอนมอบหมายงานให้ทำในลำดับต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานที่ซ้ำๆ งานที่เคยทำมาแล้ว งานที่ค่อนข้างง่ายหรือยากจนเกินไป ดังนั้นผู้สอนจึงควรมอบหมายงานที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเห็นว่าสามารถทำงานนั้นให้สำเร็จได้โดยไม่ยากนัก

4) สร้างความมั่นใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้เรียนมีประสบการณ์ และประสบความสำเร็จในการเรียนในเรื่องหนึ่งมาแล้ว ย่อมจะมีความมั่นใจสูงและสนใจที่จะทำงานในลักษณะคล้ายๆ กันให้ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน เช่น การตอบคำถามของครูในชั้นเรียน หรือการได้รับมอบหมายงานให้ทำเป็นการบ้าน ในทางตรงกันข้าม ถ้านักเรียนล้มเหลวในการทำงาน ย่อมจะขาดความมั่นใจ ทำให้ไม่สนใจการเรียน ดังนั้นผู้สอนควรจะพิจารณาในเรื่องนี้ พยายามสร้างความสำเร็จในการเรียนก่อน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือ แนะนำก่อนการมอบหมายงาน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองได้

5) สนับสนุนหรือส่งเสริมการทำงานของผู้เรียน และให้ความสำคัญของงานที่ผู้เรียนทำซึ่งจะเป็นการสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณให้แก่โรงเรียนในทางส่วนรวม รวมทั้งชี้ให้เห็นความสำคัญของผลงาน และในทางตรงกันข้ามซึ่งให้เห็นถึงผลงานหรือการกระทำของผู้เรียนที่ไม่เหมาะสม ก็จะเป็นการทำลายชื่อเสียง ความนิยมของโรงเรียนที่มีต่อสังคมได้ เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในชั้นเรียนหนึ่งๆ ย่อมจะมีผู้เรียนซึ่งมีผลการเรียนค่อนข้างด้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากการทักษะในการเรียน ไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอน และมีผลทำให้ไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ หรือทำไม่ได้ การกระตุ้นให้ผู้เรียนกลุ่มดังกล่าวสนใจการเรียน ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะดังนี้

- 1) ใน การสอน เนื้อหาวิชาควรแบ่งออกเป็นส่วนบ่อยๆ และพยายามทำให้เนื้อหาวิชานั้นเป็นสิ่งที่ง่าย โดยการอธิบาย หรือการใช้คำพูด หรือการใช้อุปกรณ์การสอนอื่นๆ ประกอบ
- 2) การให้การบ้าน หรือมอบหมายงานให้ทำ ควรลดค่าตามที่ค่อนข้างยาก หรือปัญหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม
- 3) สอนจำในเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการพื้นฐาน หรือทบทวนความรู้อยู่เสมอๆ
- 4) เตรียมกำลังใจให้ผู้เรียนสนับสนุนในการเรียน โดยการกล่าวชมเชย ให้รางวัล คะแนน หรือของเล็กๆน้อยๆเมื่อทำงานได้ผลดีหรือ ดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานเดิมของตนเองมากกว่าที่จะพิจารณาเปรียบเทียบกับผลงานรวมของนักเรียนทั้งชั้น
- 5) กระตุ้นให้ผู้เรียนเพิ่มความสำเร็จในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอน

7. ทักษะการใช้สื่อการสอน

ต่อการสอนจะหมายรวมถึงต่อต่างๆที่สามารถกระตุ้น หรือส่งเสริมความสนใจในการเรียนของผู้เรียนซึ่งอาจจะเป็นอุปกรณ์การสอนชนิดต่างๆ การใช้สภาพของท้องถิ่น หรือวิทยากรท้องถิ่น (Community resources) รวมทั้งคอมพิวเตอร์ สื่อการสอนมีประโยชน์ และช่วยเสริมการเรียนการสอนได้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้รู้ เนื้อสภาพของปัญหาต่างๆ ได้ยินหรือได้สัมผัสโดยการใช้สื่อการสอนประเภทต่างๆ เช่น จากการพยนต์ รูปภาพ จะสามารถพัฒนาความคิดเห็นของผู้เรียน ยอมรับสภาพความเป็นจริง หรือคิดค้นหาวิธีการแก้ไขอย่างมีหลักการ และมีเหตุผล ทำให้มีความคิดกว้างไกลงมากขึ้น

2. เพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้น เนื่องจากได้เห็นของจริง ได้ยิน หรือสัมผัส ทำให้สามารถเปรียบเทียบสิ่งที่ได้เห็นในปัจจุบัน

กับความก้าวหน้าต่างๆที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ใหม่จากสื่อการเรียนต่างๆ เช่นจากการพยนต์ หรือจากการทัศนศึกษา

3. กระตุนหรือเร้าความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสิ่งต่างๆที่นำมาเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกเหนือจากการเรียนปกติในชั้นเรียน สามารถทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้น ใครรู้เห็นสิ่งที่เปลกๆ ใหม่ๆ ซึ่งจะกระตุนความคิดของผู้เรียนได้

สื่อการสอนสามารถนำมาใช้สอนผู้เรียนได้ดังต่อไปนี้

1. ใช้เริ่มการสอน เพื่อเป็นการแนะนำบทเรียนให้แก่นักเรียน ซึ่งผู้สอนอาจจะใช้รูปภาพ ภาพพยนต์ แล้วจึงเป็นการถามคำถามเพื่อการแบ่งกลุ่มภูมิป্রาย หรือการสัมมนาต่อไป

2. สร้างความสนใจในเรื่องที่จะเรียน การเรียนรู้ในเรื่องใดก็ตาม ถ้าผู้เรียนได้เห็นภาพ ได้ยิน หรือฟังในสิ่งยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จะทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษา หรือเรียนรู้ในเรื่องที่จะเรียนต่อไป

3. ส่งเสริม หรือสนับสนุนการเรียน ซึ่งในระหว่างการเรียนการสอนถ้าผู้เรียนมีปัญหา ไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน การที่ผู้สอนให้คำแนะนำ หรือชี้แนะ โดยใช้สื่อการสอน หรือกิจกรรมต่างๆจะทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ต่อไปได้

4. สามารถใช้สรุปเรื่องราวที่ได้เรียนไปแล้ว ทบทวนความรู้ หรือให้แนวคิดที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน สื่อการสอนสามารถใช้สรุปการเรียนได้ เช่น แผ่นภาพ แผนภูมิ หรือ การใช้คอมพิวเตอร์จะสามารถทบทวนความรู้ สรุปเรื่องราว หรือให้แนวคิดที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนได้

สื่อการสอนที่ครูนำมาใช้ในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมมาให้พร้อมซึ่งจะต้องมีการเลือกใช้ให้เหมาะสม และนำมาทดลองใช้ก่อน แนวทางการเลือกใช้สื่อการสอนประกอบด้วย

1. ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
2. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้แผนการสอน
3. ผู้เรียนสามารถเห็น หรือได้ยินอย่างทั่วถึงกัน และมีความถูกต้องแม่นยำ

การทดลองใช้สื่อการสอนก่อนที่จะนำมาใช้ในชั้นเรียน จะทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจและไม่ทำให้เสียเวลาเมื่อนำสื่อการสอนนั้นมาแล้วใช้ไม่ได้ผล การลองใช้สื่อการสอนผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

- ตรวจสอบว่านักเรียนทั้งชั้นสามารถเห็นสิ่งที่ผู้สอนจะใช้เป็นสื่อการสอนได้อย่างทั่วถึงกัน
- ตรวจสอบตำแหน่งของป้ายเสียงไฟฟ้าว่าสามารถใช้การได้ และอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม สำหรับในกรณีที่ต้องใช้สื่อการสอน ซึ่งจะต้องใช้ไฟฟ้า
- ตรวจสอบความเหมาะสมของเวลาที่ใช้สื่อการสอน ซึ่งจะต้องไม่ใช้เวลามากจนเกินความจำเป็น
- ตรวจสอบความพร้อม หรือความพอดีของแสงสว่างที่ใช้ในห้องเรียน
- ตรวจสอบจอกภาพที่ใช้ รวมทั้งเสียง หรือความดังให้เหมาะสมสำหรับนักเรียนทั้งชั้น

ชนิดของสื่อการสอนที่นำมาใช้ในชั้นเรียนมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน เช่น กระดานดำ และสื่อการสอนประเภทวัสดุต่างๆ เช่นรูปภาพ แผนที่ ฯลฯ สำหรับสื่อการสอนประเภทโลหะตัวนี้ ผู้สอนจะต้องเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ก่อนนำไปใช้ และจะสามารถสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่ค่อนข้างทันสมัย แตกต่างจากวัสดุต่างๆที่เคยชินแล้ว สื่อการสอนประเภทโลหะตัวที่สามารถนำมาใช้สอนในชั้นเรียนได้อ่าย่างประสิทธิภาพ รวมทั้งจะสามารถนำมาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน โดยเป็นการเสริมสร้างความสนใจ ก่อนที่จะให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม หรือสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นการสรุปผลการทำงานของกลุ่มได้ แนวทางและวิธีการใช้สื่อการสอนประเภทต่างๆจะได้กล่าวโดยย่อไปนี้

- กระดานดำ (Blackboard) กระดานดำที่ใช้ ควรจะมีขนาดพอเหมาะกับห้องเรียน และอยู่ในตำแหน่งที่นักเรียนทั้งชั้นสามารถมองเห็นเมื่อครูเขียนบนกระดานดำ ครูควรใช้กระดานดำในลักษณะต่อไปนี้
  - คุ้มครองความสะอาดก่อนลงมือใช้ หรือเริ่มสอน
  - เขียนตัวหนังสือให้ชัดเจน อ่านง่าย และมีขนาดเหมาะสม
  - เตรียมการใช้ไว้ล่วงหน้าว่า ส่วนใดจะเขียนข้อความ และส่วนใดจะใช้ในการรากูป หรือการติดภาพที่มีขนาดต่างๆ
  - ไม่ควรอธิบาย พูด หรือออกคำสั่งในขณะที่เขียนกระดานดำ จะทำให้นักเรียนได้ยินไม่ชัดเจน และไม่สนใจฟังครูพูด

— ไม่ควรเขียนกระดาษเป็นเวลานานขณะที่นักเรียนไม่ได้ทำอะไร ซึ่งจะทำให้นักเรียนไม่สนใจการสอนของครู เนื่องจากครูจะหันหลังให้นักเรียนทั้งชั้นเรียน

2. เครื่องฉายข้ามครึ่ง (Overhead Projector) ปัจจุบันนิยมใช้กันมาก เนื่องจากสามารถทำให้เกิดภาพที่มีขนาดใหญ่ และชัดเจน ผู้เรียนในชั้นเรียนสามารถเห็นได้อย่างทั่วถึงกัน ซึ่งจะต้องใช้ความคุ้งกันแผ่นใส (Transparency) มีแนวทางการใช้ดังนี้

— เช่นเดียวกับการเขียนบนกระดาษคำ แต่ควรจะใช้เขียนข้อความที่มีสัน กระทัดรัด ได้ใจความ และผู้เรียนสามารถอ่านได้อย่างทั่วถึงกัน

— เมื่อใช้เสร็จแล้วควรปิดไฟ และเปิดใหม่เมื่อจะเริ่มใช้ เนื่องจากในระหว่างการใช้งาน แสงไฟ และเสียงจากเครื่องจะรบกวนสมาธิของผู้เรียนได้

— การใช้ปากกาเขียนที่มีคุณภาพดี และมีสีต่างๆเพื่อเน้นความสนใจ

— ตรวจสอบว่าที่นั่งของนักเรียนทุกคนในห้องเรียน สามารถเห็นภาพจากอั้งได้ทั่วถึงกัน

— ใช้กระดาษขาวปิดในส่วนที่ขึ้นไม่ต้องการให้ผู้เรียนได้เห็น และค่อยๆเลื่อนลงสามารถเห็นข้อความในแผ่นใสทั้งหมด

3. เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector) ใช้ร่วมกับภาพสไลด์ (Slide) ซึ่งจะให้ภาพที่สวยงาม ชัดเจน ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้มากที่สุด ผู้สอนสามารถจัดเตรียมภาพสไลด์ไว้ล่วงหน้าให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาได้ ซึ่ง มีแนวทางการใช้ดังนี้

— จัดวางเรียงตำแหน่งและลักษณะของภาพสไลด์ไว้ล่วงหน้า

— จัดเตรียมคำอธิบายของแต่ละภาพ รวมทั้งคำถ้า

— ชี้แนะให้ผู้เรียนพิจารณาในรายละเอียด เพื่อการตอบคำถาม

— ตรวจสอบตำแหน่งของผู้เรียนในห้องเรียนให้เห็นภาพได้ชัดเจน และแสงสว่างในห้องเรียน

4. โทรทัศน์ (Television) เป็นอุปกรณ์รวมในส่วนที่ดี และเป็นประโยชน์ของวิทยุ และภาพชนิดนำมาใช้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งผู้เรียนจะได้ยินเสียง และเห็นภาพในเวลาเดียวกัน แนวทางการใช้ดังนี้

— อภิปราย หรือให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนก่อนดูภาพทางโทรทัศน์

— ตรวจสอบความดังของเสียง ความชัดเจนของภาพ เพื่อให้นักเรียนทั้งชั้นได้ยินเสียง และเห็นภาพ

— พยายามกำจัดสิ่งรบกวนความสนใจของผู้เรียนให้เหลือน้อยที่สุด

— คุยกับทางโกรทัศน์พร้อมกับผู้เรียน

— จัดกิจกรรมการเรียนอื่นๆ ให้ประสานสัมพันธ์กับรายการทางโกรทัศน์

ทักษะการใช้สื่อการสอนมีความสำคัญอย่างมาก ในการกระตุ้น หรือสร้างความสนใจในการเรียน ผู้สอนจึงควรนำอุปกรณ์การสอนอื่นๆ มาร่วมกับการใช้กระดาษคำประกอบการสอนด้วย นอกจากนี้ควรเตรียมความพร้อมก่อนที่จะนำอุปกรณ์การสอนชนิดใดชนิดหนึ่งมาใช้สอน รวมทั้งคำนึงถึงลักษณะ ขนาด สีสัน ของอุปกรณ์ที่ใช้ด้วย อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์การสอนสำเร็จรูปต่างๆ มีอยู่มากมายในปัจจุบัน ซึ่งผู้สอนจะสามารถนำมาปรับใช้ หรือสร้างขึ้นให้เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้เรียน สภาพของชั้นเรียน ได้

8. ทักษะการสอดแทรกจริยธรรมในการสอน

ในระหว่างการเรียนการสอน เป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องจัดกิจกรรมเสริม หรือสอดแทรกความรู้ในด้านจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประพฤติ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และระเบียบที่ดีงามของสังคม ค่านิยมที่นำมาสอดแทรกในการสอนนั้น ผู้สอนควรจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติ ในเรื่องต่อไปนี้

1. คุณธรรม และจริยธรรมที่จำเป็น ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติ เช่น ความซื่อสัตย์ การไม่พูดปด ความกตัญญูกตเวที และความเมตตาต่อผู้อื่น

2. ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติ เช่น การแสดงความเคารพต่อผู้ที่สูงอายุ การประพฤติ ปฏิบัติที่เหมาะสมต่อวัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม ความเชื่อถือในพระพุทธศาสนา หรือในนุคุลซึ่งเป็นที่崇拜 เป็นต้น

การสอนในเรื่องดังกล่าวผู้สอนจะใช้การสอนโดยตรง เช่นการบอกเล่า อธิบายในสิ่งที่ควรทำให้แก่ผู้เรียน หรือ ใช้วิธีการสอนโดยอ้อม เช่น การสมมติสถานการณ์ และดำเนินการวิเคราะห์โดยการแบ่งกลุ่ม หรือจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตัวละคร เสนอความคิดเห็น รวมทั้งสรุปแนวทางที่สมควรประพฤติหรือปฏิบัติสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม

ผู้สอนควรจะมีทักษะในการสอนเพื่อสอดแทรกจริยธรรมสำหรับการสอนวิชาต่างๆ โดยเฉพาะวิชาสังคม ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาลักษณะของเนื้อหาวิชาและบทเรียน ซึ่งในระหว่างการทำบันทึกการสอน หรือในการพิจารณาเนื้อหาวิชา ผู้สอนควรพิจารณาเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม และจริยธรรม ที่ผู้เรียนสมควรจะเรียนรู้ และกำหนดแทรกไว้ในบันทึกการสอน
2. ใช้วิธีการเล่าเรื่องราว และความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด เข้าใจเหตุผล ชี้แจงให้เห็นประโยชน์ อย่างอันตราย หรือผลที่จะได้รับ
3. ผู้สอนอาจจะใช้การสอนโดยการให้แสดงบทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์จำลอง แล้วจึงถามความคิดเห็น ความรู้สึก วิธีการแก้ปัญหา และวิธีการที่สมควรจะประพฤติ หรือปฏิบัติ
4. เมื่อผู้เรียนเข้าใจหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติแล้ว ควรส่งเสริม และสนับให้ผู้เรียนได้กระทำ และปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย ซึ่งผู้สอนจะต้องพยายามสังเกตความประพฤติ หรือให้กลุ่มเพื่อนช่วยกันคุ้ยและให้คำแนะนำต่อกัน
5. การให้รางวัล หรือการทำโทษ เมื่อผู้เรียนได้ประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่เห็นว่า เป็นจริยธรรมที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น สมควรจะได้รับรางวัลเพื่อเป็นการเสริม กำลังใจ และสนับสนุนการกระทำที่ดี ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ประพฤติไม่เหมาะสมสมควรจะได้รับการชี้แจง ให้เหตุผล และทำโทษ เพื่อมิให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือมีความรู้สึกที่ต่อต้านค่านิยม และจริยธรรมของสังคมนั้นๆ

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาจริยธรรมตามระดับอายุของบุคคล ทั่วไปดังนี้ (Woolfolk : 80)

1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี)
  - ขั้นที่ 1 (2-7 ปี) หลบหลีกการถูกลงโทษทางกายเนื่องจากกลัวถูกทำโทษ
  - ขั้นที่ 2 (2-10 ปี) ยึดหลักการแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุ สิ่งของ ทำให้ประพฤติดี
2. ระดับตามเกณฑ์ (10-16 ปี)
  - ขั้นที่ 3 (10-16 ปี) ทำงานที่ผู้อื่นเห็นชอบว่าเป็นสิ่งที่ดี
  - ขั้นที่ 4 (13-16 ปี) ทำงานหน้าที่ ภูมิพลปฎิบัติของสังคม

3. ระดับหนึ่งอุดมคุณภาพ (16 ปีขึ้นไป)

ขั้นที่ 5 (16-25 ปี) บุคลจะทำงานสิทธิของตนเอง รวมทั้งค่านิยม และความคิดเห็น ของสังคม

ขั้นที่ 6 (25 ปีขึ้นไป) มีลักษณะของการประพฤติเป็นราษฎร มีความสามารถในการตัดสินใจ รู้จักการพิจารณาเลือกปฏิบัติโดยใช้เหตุผล มีความละอายต่อการกระทำชั่ว

การสอนจริยธรรมในชั้นเรียนนี้จะขึ้นอยู่กับผู้สอน ซึ่งกันตักเตือนผู้เรียนให้ประพฤติ หรือปฏิบัติในทางที่เหมาะสม รวมทั้งการชี้แจงเหตุผลให้ผู้เรียนเข้าใจ การสอนและการให้ความรู้ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ควรปลูกฝังตั้งแต่ผู้เรียนยังอยู่ในวัยเด็กเล็ก และได้รับการชี้นำ แก้ไขต่อเนื่องกันมา อย่างไรก็ตามความร่วมมือของผู้ปกครอง และผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนก็มีส่วนสำคัญอย่างมากในการปรับพฤติกรรม สนับสนุน หรือส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อ มีค่านิยม จริยธรรม และคุณธรรมที่ถูกต้อง ได้ เช่นเดียวกัน

9. ทักษะการสรุปบทเรียน

เมื่อการเรียนการสอนในแต่ละบทเสร็จสิ้นลง ผู้สอนควรสรุปบทเรียนซึ่งเป็นการรวบรวมแนวคิดหรือสาระสำคัญของบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชานี้ฯ สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนมา กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ หรือสิ่งที่จะเรียนต่อไปได้ ดังนั้นการสรุปบทเรียนจำเป็นต้องมีเนื้อหาสาระมากกว่าการทบทวน ซึ่งการสรุปบทเรียนสามารถนำมาใช้ในกรณีต่อไปนี้

1. ในตอนท้ายของหน่วยการสอน
2. เป็นการสรุปการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดใหม่
3. ใช้ในการสรุปความคิดเห็นเมื่อมีการปรึกษาหารือกันในกลุ่ม
4. สรุปในตอนท้ายของภาคยนต์ การแสดง รายการทางโทรทัศน์ หรือสิ่งที่ได้บันทึกไว้เป็นเทปคำพูด หรือโทรทัศน์
5. เป็นการสรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษา
6. ใช้ในการสรุปสาระสำคัญจากการเสนอความคิดเห็นของวิทยากรที่เชิญมา
7. สรุปผลของการทดลองทางวิทยาศาสตร์

ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะในการสรุปบทเรียน และสามารถนำมาใช้ในชั้นเรียนเพื่อ เป็นการสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาในลักษณะต่อไปนี้

1. สรุปบทเรียนในลักษณะของการเขียนเป็นรูปแบบ (model) สรุปเนื้อหาวิชาใน ลักษณะของหัวข้อเรื่อง (theme) หรือในลักษณะของนัยสำคัญ (generalization) ซึ่งผู้สอน อาจจะใช้การเขียน หรือการสรุปด้วยคำพูดก็ได้ เช่น “จากข้อพิสูจน์เหล่านี้จะเห็นว่า เมื่อ นำจำนวนลบ คูณกับจำนวนลบ ผลที่ได้จะเป็นจำนวนบวก”

2. โดยการให้คำแนะนำ (cueing) ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ และให้ผู้เรียนร่วมกันสรุป แนวคิด เช่น “จากที่ได้เรียนมาแล้ว ทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ .....” หรือ “จากตัวอย่าง เราสามารถสรุปได้ว่าโครงสร้าง ของ Present Perfect Tense คือ .....

3. โดยการใช้คำถามเพื่อสรุปความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน และสร้างความสน ใจเพื่อให้ผู้เรียนตอบคำถามด้วย เช่น “สุดฯ ลองสรุปสาเหตุของการเสียกรุงฯครั้งที่ 2 ดู” หรือ “ในการปรึกษาหารือกันในครั้งนี้ เราได้ข้อสรุปอะไรบ้าง”

4. ผู้สอนสามารถสรุปบทเรียนโดยการเชื่อมโยงความรู้ หรือสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว ในบทเรียนก่อน กับเนื้อหาวิชาใหม่ได้ เช่น “ในช่วงโมงที่แล้วเราทราบว่า ต้นไม้มีต้องการ แสงแดดในการปruzgอาหาร และจากข้อพิสูจน์ในช่วงโมงนี้ เราสามารถสรุปได้ว่าส่วนตี เจiyawที่ใช้ในการปruzgอาหารของพืชเรียกว่า “คลอโรฟิลล์”

5. การสรุปบทเรียนที่ดีนั้น ผู้สอนควรให้นักเรียนออกแบบการทำงานที่ทำ หรือสรุป เรื่องในสิ่งที่ได้ศึกษาหรือที่นักวิเคราะห์ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนทราบแนวความคิด หรือความก้าว หน้าในการเรียนของผู้เรียน และในทำนองเดียวกัน ผู้เรียนจะทราบว่าการดำเนินงานของ ตนเองให้ผลงานที่ถูกต้องมากน้อยแค่ไหนด้วย

ทักษะการสรุปบทเรียนเป็นสิ่งครูไม่สามารถละเลยได้และควรจัดเวลาไว้ส่วนหนึ่ง สำหรับการสรุปบทเรียนในเนื้อหาวิชาแต่ละตอน หรือในตอนท้ายชั่วโมง ซึ่งนอกเหนือ จากจะเป็นการทบทวนความรู้ของผู้เรียนแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในบท เรียนที่ครูสอนด้วย ซึ่งครูจะสามารถนำไปปรับปรุงแนวการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

การพัฒนาทักษะการสอน นอกจากผู้สอนจะสามารถศึกษาจากแหล่งความรู้ต่างๆ แล้ว การสังเกตผู้ที่มีประสบการณ์การสอนในระหว่างการดำเนินการสอนจะเป็นสิ่งที่มี

คุณค่าอย่างมาก ซึ่งการสังเกตการสอนไม่ว่าในรูปแบบที่ดี หรือในรูปแบบที่ต้องปรับปรุง จะช่วยเสริมและกระตุ้นให้ผู้สอนคิดค้นวิธีการต่างๆเพื่อเสริมสมรรถภาพ และทักษะการสอนของตนเอง เห็นข้อเปรียบเทียบ ทำให้เกิดแนวคิดที่ถูกต้องได้ รวมทั้งทำให้เกิดความคิด และมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ความสามารถและสมรรถภาพในการสอนของครูจะต้องประกอบด้วย ความสามารถในการวางแผนการสอน การเตรียมอุปกรณ์ การสอน ความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งมี ความสัมพันธ์ที่ดี ต่อผู้เรียน เข้าใจความรู้สึกนึกคิด ความสนใจ พฤติกรรม และบุคลิกของ ผู้เรียน และสิงกำลังปุ่มประการสุดท้าย คือจะต้องมีทักษะการสอน ซึ่งจะทำให้การดำเนิน การสอนของครูในชั้นเรียนเป็นที่น่าสนใจ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถ และ ทักษะตามจุดประสงค์ และเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้